

A Buk anun Paaulo karom a taara Galaatia

A pirpir kaapa muga

Paaulo i timu a buk mi karom a taara baa diat ki u ra kum taamaan irong u ra papaar Galaatia. Namuga Paaulo i waan taltalili u ra kum taamtaamaan irong Galaatia ma i warawaai ma ra Koina Wewapua karom diat. A kum taara na nurnur irong Galaatia wakir diat ko ra taara Iudaia, ma Paaulo i wapua diat naa a nurnur ku un Iesu i pet laar paai kupi in walaan diat.

Namur a taara Iudaia diat waan paat ma diat piri naa a pirpir anun Paaulo pa i takado. Diat piri naa a taara na nurnur diat a murmur a kum Naagagon anun Moses, kupi diat a takado namataan God. Diat piri naa din poko kikir a taara na nurnur raap. A poko kikir i welaar ma ra wakilang naa diat a welaar ma ra taara Iudaia ma diat a murmur raap a kum Naagagon anun Moses ma anu ra taara Iudaia. Baa Paaulo i walangoroi i kaankaan aakit. I piri naa baa gun daat takado kabina baa daat murmur ku a kum Naagagon anun Moses, io, a minaat anun Iesu in ling biala ku, ma pa in pet laar paai kupi in una wa anundaat kum aakaina mangamangaan. Paaulo i pirpir dekdek karom a taara Galaatia u ra buk mi. I nemi naa diat a waan ingen ko ra wawer anu ra kum warwaruga na tena wawer, ma diat a waan talili kup a nurnur ku un Iesu.

A winawaan i ra buk Galaatia:

Raa Koina Wewapua ku (1:1-10)

Paaulo i waan paat a aapostolo mulu (1:11–2:21)

God in walaun daat kabina u ra nundaat nurnur ku un Iesu, wakir kabina baa daat murmur a kum Naagagon (3:1–4:31)

Daat laangalaanga ko ra dekdek i ra aakaina mangamangaan ma daat a murmur a nem-nem i ra Takado na Nion (5:1–6:10)

A tintinip na pirpir anun Paaulo karom diat (6:11-18)

¹ Iaa u Paaulo iaau timu a buk mi karom muaat. Pa ta muaana taanga min napia i pilak pa iaau, ma wakir kaai a taara diat tula iaau kupi ang aapostolo. Pate, Iesu Kaarisito ut ma God Tamaana diaar tula iaau, God baa i watur paa balet Iesu ko ra minaat. ² A kum tateng liklik baa miaat ki ungaai main, diat mulaot ungaai ma iaau u ra buk mi karom muaat a kum tena nurnur raap taanga u ra papaar Galaatia.

³ A maarmaari ma ra maalmaal kon God a Tamaandaat ma ra Tadaaru Iesu Kaarisito in ki karom muaat raap. ⁴ Iesu i ung wa anuna lalaun u ra nundaat kum aakaina mangamangaan, kupi daat a ki laangalaanga ko ra kum aakaina mangamangaan baa a taara diat paami u ra kum kilaala mi. I welaar ma ra nemnem anu ra nundaat God a Tamaandaat. ⁵ A pir walaawa karomi in tur takum ma pa in raap. Aamen.

Raa Koina Wewapua ku

⁶ Pa i iwan utbaai un muaat baa muaat nukpuku paa, iaku iaau kakaian aakit baa muaat aa waan ingen paa kon God, ia baa i wataa pa muaat u ra maarmaari anun Kaarisito. Io,

mi muaat aa tapuku kup raaungaana wawer.
⁷ A wawer maa, wakir a Koina Wewapua, iaku maa raa taara diat wapurpuruan muaat ma diat nem na puku a Koina Wewapua un Kaarisito.
⁸ Miaat warawaai karom muaat ma ra Koina Wewapua. Iaku baa miaat ut, baa ta aangelo kaai taanginaanga u ra maawa in warawaai ma ta mangaana wawer ingen, i koina baa in wirua takum u ra naagagon anun God. ⁹ Iaa u aa wapua muga ta muaat, ma mi ang piri balet naa, baa te in pirpir karom muaat ma ta wawer baa pa i welaar ma ra Koina Wewapua baa muaat aa watur akoto paai, i koina baa in wirua takum u ra naagagon anun God!

¹⁰ Pa iaa u nem a pir walaawa ko ra taara, iaa u nemi ku naa God ut in gaaia un iaa u. Pa iaa u nem na wagaia ku a taara. Baa ang wagaia ku a taara, wakir iaa u a tultul anun Kaarisito.

God ut i wataa paa Paulo

¹¹ A kum tateng liklik, iaa u wapua kaapa muaat naa a Koina Wewapua baa iaa u warawaai mai, wakir a wawer ko ra taara taanga min napia.

¹² Pa iaa u loi ko ra taara, ma pa ta muaana kaai i wer iaa u uni. Iesu Kaarisito ut i wapuaana taai taang.

¹³ Muaat aa walangoro taa anung mangaana lalaaun taanga namuga, baa iaa u tur dekdek u ra wuna lotu Iudaia. Muaat aa walangoroi baa iaa u baanbaanaakaka a taara na nurnur anun God, ma iaa u nemi kupi ang kamaar wa diat. ¹⁴ Iaa u tur dekdek u ra lotu Iudaia, ma anung manaana u ra lotu i ngaala taan diat raap baa anumiaat kilaala na lalaaun i welaar. Iaa u ongor dekdek

aakit, ma iaau murmur wakaak a kum mangamangaan anu ra taara Iudaia taanga namuga. ¹⁵ Iaku, baa pa di buta iaau utbaai, God ia pilak pa iaau, ma u ra nuna maarmaari, i wataa pa iaau. ¹⁶ Ma i nemi kupi ang nunura Iesu a Natuna, ma ang warawaai uni u ra kum papaar anu ra kum taara baa wakir a taara Iudaia. Pa ta muaana i wer iaau uni. ¹⁷ Ma pa iaau waan unaanga Ierusalem kup diat baa diat aa aapostolo muga taang kupi diat a wer iaau. Iaku iaau waan maut kup a bil na wanua irong Aaraabia, ma namur iaau tapuku balet kup a taamaan Damaasko.

¹⁸ Baa tula kilaala i raap, iaau waan maraagaam unaanga Ierusalem kup Petero, ma iaau ki ungaai mai 15 na bung. ¹⁹ Pa iaau baraata a kum aapostolo ingen, Petero ku diaar ma Iaakobo a tei ra Tadaaru. ²⁰ Baboi! Iaau weweliman namataan God baa a utnaa mi iaau timui karom muaat i lingtatuna aakit!

²¹ Namur iaau waan urong u ra papaar Siria, ma u ra papaar Kilikia. ²² Iaku diat baa diat nurnur un Kaarisito irong Iudaia pa iaau baraata paa te kon diat. ²³ Diat walangoro ku a wewapua un iaau ko ra taara, baa diat piri naa, “A muaana baa i nem na baanaakaka daat, umari i warawaai maku u ra nurnur un Iesu, baa namuga i nem na kamaar wai.” ²⁴ Io, diat pir walaawa paa God u ra utnaa baa i paami u ra nung lalaun.

2

A kum aapostolo diat gaaia paa Paaulo

¹ Namur taan 14 na kilaala, iaau waan balet unaanga Ierusalem, mir ma Baanaabaas, ma iaau

ben utkaai Tito kupi mitul a weur. ² Iaa u waan kabina baa God ut i wapua iaa u kupi ang waan. Iaa u baraata diat baa di waatung diat naa a kum mukmuga anu ra kum tena nurnur. Baa miaat ku miaat ki, iaa u wapua diat u ra Koina Wewapua baa iaa u laana warawaai mai karom a kum taara baa wakir a taara Iudaia. Iaa u nemi naa diat a mulaaot uni kupi koku anung pinapaam na warawaai taanga matira tuk mi in ling biao ku. ³ Mir ki ungaai ma Tito, a te Grik, iaku pa diat wowo paai kupi din poko kikili, welaar ma ra kum Naagagon anu ra taara Iudaia.

⁴ Miaat pirpir u ra utnaa mi kabina raa kum warwaruga na tena nurnur diat aa ruk ino taau karom a kum tena nurnur. Diat welaar ku ma ra kum tena walangor ino. Diat nemi naa diat a walangoro pirpir u ra kini laangalaanga baa daat aa watur akotoi kon Kaarisito Iesu, kupi diat a wi ta daat balet u ra kum Naagagon anu ra taara Iudaia. ⁵ Iaku pain miaat a mulaaot paa anundiat ta pirpir. Miaat nemi naa a lingtatuna i ra Koina Wewapua in ki ut karom muaat, ma pa in raaungaana.

⁶ A taara baa di waatung diat naa a kum mukmuga, pa diat puku a Koina Wewapua mi iaa u warawaai mai, ma pa diat ung taa ta kum Naagagon anu ra taara Iudaia uni. Pa iaa u ngaraa baa diat a kum mukmuga baa pate. Karom God a taara raap diat welaar ku namataana. ⁷ Diat babo lelei baa God ut i taar taa a pinapaam mi taang welaar ma Petero kaai. God i tula wa Petero kupi in warawaai ma ra Koina Wewapua karom a taara Iudaia, ma i tula wa iaa u ma ra Koina

Wewapua karom diat kaai baa wakir a taara Iudaia. ⁸ God i taar taa a dekdek taan Petero kupi in aapostolo karom a taara Iudaia, lenkaai maa karom iaau, i taar taa a dekdek taang kupi ang aapostolo karom diat baa wakir a taara Iudaia. ⁹ A tula mukmuga, Iaakobo, Petero ma Ioanes ditul baboi baa God i tabaara iaau ma ra dekdek, ma ditul mulaaot paa mir ma Baanaabaas kupi mir a papaam. Ditul mulaaot kupi mir a waan karom a taara baa wakir a taara Iudaia, ma ditul, ditul a waan karom a taara Iudaia. Ma ditul gaaia pa mir, maa miaat raa ku u ra pinapaam, io, miaat lulu. ¹⁰ Ma ditul aaring mir kupi mir a paam raa utnaa ku, kupi mir a nuk paa a kum iba na taara kon diat, a pinapaam baa iaau utkaai iaau nemi naa ang paami.

Paaulo i wapua Petero naa, “U aa raara”

¹¹ Baa Petero i waan paat irong Aantiokia, iaau pir takadoi ut namataana naa, “U aa raara.” ¹² Bari ia a utnaa baa i raara uni: Baa i ki irong Aantiokia, i wangaan ungaai ku ma ra kum taara baa wakir a taara Iudaia. Iaku baa Iaakobo i tula wa raa kum te Iudaia karomi, io, pa i wangaan ungaai balet ma ma diat baa wakir a taara Iudaia. I ki ingen maku kon diat. I burutaana a taara Iudaia, diat baa diat nemi naa din poko kikel a taara na nurnur raap. ¹³ U ra warwaruga na mangamangaan baa Petero i paami, raa kum te Iudaia baa diat nurnur un Iesu, diat murmur maku Petero ma diat kaai diat raara ungaai mai. A mangamangaan mi, i aal puku paa utkaai Baanaabaas.

¹⁴ Baa iaau babo a utnaa mi diat paami, baa pa diat murmur a lingtatuna i ra Koina Wewapua, iaau pirpir takado maut karom Petero namataan-diat raap naa, “Petero, ui a te Iudaia, ma u lalaaun welaar ma ra taara baa wakir a taara Iudaia. Aawa kabina baa u wowo paa a kum taara ingen kupi diat a murmur a kum Naagagon anu ra taara Iudaia?

¹⁵ “Di buta daat a kum te Iudaia, wakir daat welaar ma ra taara baa wakir a taara Iudaia, baa daat waatung diat naa a kum tena aakaina.

¹⁶ Iaku, daat nunurai naa God pa i waatung te baa a tena takado baa i murmur ku a kum Naagagon. Pate! God in waatung te baa a tena takado kabina ku u ra nuna nurnur un Iesu Kaarisito. Lenkaai maa karom daat, daat nurnur un Kaarisito Iesu, kupi daat a takado namataan God. Daat takado kabina daat nurnur un Kaarisito, ma wakir u ra kum Naagagon baa daat murmuri, maa God pa in waatung te baa a tena takado baa i murmur ku a kum Naagagon.

¹⁷ “Daat kaai a taara Iudaia, God in waatung daat baa daat takado baa daat nurnur ku un Kaarisito. Io, in kaapa naa daat kaai a kum tena aakaina ku, welaar ma ra taara baa wakir a taara Iudaia. Lelawaai, Kaarisito duk ia maa a kabina baa mi daat a kum tena aakaina? Pate mulu!

¹⁸ Iaku baa ang murmur balet a kum Naagagon baa iaau aa ngo paa kon diat, io, i waiaai naa iaau a tena aakaina.

¹⁹ “Mi iaau aa nunurai naa pang takado kabina baa iaau murmur a kum Naagagon. Iaau aa maat kon diat. A kum Naagagon ut i ung ta iaau u ra minaat. Iaau maat kupi ang lalaaun kup God.

²⁰ Di aa wakete ungaai ta iaau ma Kaarisito u ra bolo, ma wakir iaau ma mi iaau lalaaun, Kaarisito maku i lalaaun un iaau. Iaau lalaaun utbaai u ra paning, iaku iaau lalaaun ma ra nurnur un Natun God, baa i maari iaau ma i taar taa anuna lalaaun kupi in walaan pa iaau. ²¹ A maarmaari anun God karom iaau i ngaatngaata aakit, ma pang maadek biala wai ku. Baa gun God in waatung te naa ia a tena takado u ra mur Naagagon, io, Kaarisito i maat biala ku.”

3

A nurnur ku un Iesu Kaarisito

¹ A taara Galaatia, muaat a kum longlong! Iaau aa wapua kaapa ta muaat u ra minaat anun Iesu Kaarisito u ra bolo, i lenutbaa muaat ut muaat baboi. Io, woi maa i wapurpuruan a nuknukimuaat? ² Muaat a wapua iaau, muaat watur akoto a Takado na Nion kabina baa muaat murmur a kum Naagagon? Pate. Muaat watur akotoi kabina muaat walangoro a Koina Wewapua ma muaat nurnur uni. ³ Muaat turpaai ma ra dekdek i ra Takado na Nion. Io i lawaai mi, muaat nem na papaam balet ku ma ra dekdekimuaat ut? Muaat aa longlong! ⁴ Muaat aa kariaana taa mongoro na kinadik. Lelawaai, a kum kinadik maa in ling biala maku? Pa iaau nurnur lenmaa. ⁵ Lelawaai, God i tabaara muaat ma ra Takado na Nion ma i paam a kum utnaa na kakaian naliwan taa muaat, kabina maa muaat murmur a kum Naagagon anu ra taara Iudaia? Pate mulu! God i paami kabina muaat walangoro a Koina Wewapua ma muaat nurnur uni.

⁶ A Buk Taabu i piri un Aabaraam lenbi, “Aabaraam i nurnur un God, ma kabina u ra nuna nurnur God i waatungi naa a takado na muaana.” *Tur 15:6*

⁷ Io, muaat a nunurai naa diat baa diat nurnur, diat a kum natnatun Aabaraam. ⁸ A Buk Taabu ia pir muga taai u ra utnaa baa in waan paat, baa God in waatung a taara baa wakir a taara Iudaia naa diat a kum tena takado kabina u ra nundiat nurnur. God ia wapua muga taa Aabaraam u ra Koina Wewapua. I piri naa, “Un ui Aabaraam din pir wadaan a kum wunwuna taara raap.” *Tur 12:3*

⁹ I lenkaai maa umari, diat raap baa diat nurnur din pir wadaan diat, welaar ma di pir wadaan Aabaraam baa i nurnur.

¹⁰ Diat baa diat nuki naa diat a murmur a kum Naagagon kupi God in waatung diat naa a kum tena takado, diat a kariaana a dekdek na kaankaan anun God karom diat. Maa a Buk Taabu ia pir taai naa, “Baa te i puka un ta naagagon ot ku baa di aa timu ta diat u ra Buk na Naagagon, a dekdek na kaankaan anun God i ki karomi.” *Naag 27:26*

¹¹ Pa te in murmur ot raap paa a kum Naagagon raap. Io i kaapa karom daat naa God pa in waatung te baa a tena takado baa i murmur a kum Naagagon. A Buk Taabu i piri lenbi, “Te ku baa i nurnur, God in waatungi naa a tena takado ma in lalaaun.” *Aab 2:4*

¹² Ia baa i murmur ku a kum Naagagon kupi in takado uni, pa i nurnur un Kaarisito. A Buk Taabu i piri, “Baa te i nuki naa in lalaaun u ra mur Naagagon, io in murmur ot raap pa diat.” *Lewi*

18:5

¹³ A kum Naagagon i ung ta daat u ra dekdek na kaankaan anun God. Iaku Kaarisito i kul walaangalaanga pa daat ko ra dekdek na kaankaan maa. Ia ut i tur kiaana wa daat, baa i puak paa a dekdek na kaankaan maa karom daat. I welaar ma di aa timu taai u ra Buk Taabu naa, “Te baa di waketei nate u ra in diwaai, a dekdek na kaankaan anun God i ki karomi.” *Naag 21:23*

¹⁴ Kaarisito i kul walaangalaanga pa daat, kupi God in pir wadaan a kum wunwuna taara raap, welaar ma i pir wadaan Aabaraam. Lenmaa baa daat nurnur un Kaarisito Iesu, God in taar a Takado na Nion karom daat, welaar ma ra nuna weweliman.

A weweliman anun God i ngaala taa ra kum Naagagon

¹⁵ A kum tateng liklik, ang pir a pirpir wel-welaar taa muaat. Muaat a nuk paai, baa ta ru muaana diaar weweliman taau ma diaar aa paam taa ta kunubu, pain te balet in puku laar paai. ¹⁶ Lenkaai maa, God ia weweliman taau karom Aabaraam ma karom natuna. God wakir i piri naa, “karom a kum natnatuna”, a kukuraaina baa mongoro na taara. Iaku i piri lenbi, “karom natuna”, i kukuraaina naa raa muaana ku, ia Kaarisito ut. ¹⁷ Bari ia kukuraaina: God i weweliman muga karom Aabaraam, u ra kum utnaa baa in paam ot paai ut. A kum Naagagon baa diat waan paat 430 kilaala namur, pa diat puku laar paa a weweliman anun God karom Aabaraam. ¹⁸ Muaat nuki naa a wetabaar anun God i waan paat karom daat kabina baa daat murmur a kum Naagagon? Pate! I kabina ut u ra

nuna weweliman. God i weweliman uni karom Aabaraam u ra nuna ngaala na maarmaari ku karomi.

¹⁹ Io, God i taar a kum Naagagon kup aawa? I taari kupi a taara diat a babo lele anundiat kum mangamangaan aakaina. Di murmur a kum Naagagon tuk a natun Aabaraam i waan paat, ia baa God i weweliman taau uni, Kaarisito ut. Baa God i taar a kum Naagagon, i tula wa a kum aangelo mai karom Moses, ia baa i tur naliwan taa ra taara ma God, kupi Moses in taari karom diat. ²⁰ Iaku baa God i weweliman karom Aabaraam, pa te i tur naliwan taan diaar. God raa ot ku i pirpir.

A nurnur un Iesu i walaangalaanga daat

²¹ Lelawaai, a kum Naagagon ma ra weweliman anun God diaar ebaar wetwetalai? Pate mulu! Baa a kum Naagagon diat taar a lalaun taa ra taara, io, diat a takado namataan God u ra murmur Naagagon ku. ²² Iaku a Buk Taabu i pir apuaanai naa, a taara raap u ra rakrakaan buaal diat ki u ra winiwi i ra nundiat aakaina mangamangaan. Lenmaa, diat ku baa diat nurnur un Iesu Kaarisito diat a lo paa a wetabaar baa God i weweliman taau uni.

²³ Baa pa di waiaa utbaai aakapi na nurnur karom miaat, miaat welaar ma ra kum karabus u ra dekdek i ra kum Naagagon. Pa miaat ki laangalaanga tuk God i wapuaana aakapi u ra nurnur un Iesu Kaarisito karom miaat. ²⁴ A kum Naagagon i welaar ku ma a tena baboura karom daat kupi in ben pa daat karom Kaarisito. Baa daat a nurnur un Kaarisito din waatung daat

naa a kum tena takado namataan God. ²⁵ Io mi, aakapi na nurnur ia waan paat, lenmaa pa daat ki balet ma natudaangi ra kum Naagagon.

Daat a kum natnatun God kabina u ra nurnur

²⁶ Mi muaat raap a kum natnatun God, i kabina baa muaat nurnur un Kaarisito Iesu. ²⁷ Baa di aa baapitaaiso ta muaat, ia a wakilang baa muaat raa ungaai ma Kaarisito, ma muaat mong ma ra nuna lalaaun. ²⁸ Io, baa daat nurnur un Kaarisito, pa daat raaungaana balet namataan God: a taara Iudaia ma ra taara ingen, a kum wilawilaau ma diat baa wakir a kum wilawilaau, in muaana ma in tabuan. Daat raap daat raa maku un Kaarisito Iesu. ²⁹ Baa muaat anun Kaarisito, io muaat a kum natnatun Abaraam, ma muaat a kale a utnaa baa God i weweliman taau uni karom Abaraam.

4

A pirpir welwelaar un raa naadiaar tamaana

¹ Io, mi ang pirpir karom muaat ma raa pirpir welwelaar balet un raa naadiaar tamaana. A naat in kale a wuwuwung raap anun tamaana, iaku baa i naat utbaai, i welaar ku ma ra wilawilaau. ² A kum tena baboura diat a baboura utbaai a naat maa, ma in tartaraam karom diat. Baa in ot a kilaala baa tamaana i kubu taai, io, in laangalaanga maraagaam. ³ Lenkaai maa karom daat, namuga baa daat welaar utbaai ma ra naat, daat welaar ma ra kum wilawilaau u ra kum wawer ko ra rakrakaan buaal. ⁴ Baa a kilaala ia ot, God i tula wa Natunalik urin. A tabuan i buta paai, ma i ki natudaangi ra kum Naagagon. ⁵ I waan paat kupi in walaangalaanga pa diat baa

diat ki natudaangi ra kum Naagagon, kupi daat raap daat a waan paat a kum natnatun God.

⁶ Muaat a kum natnatun God ut. Ma raa ia a kabina baa i taar wa a Takado na Nion, a Nion Natunalik, kupi in ki u ra balaamuaat, ma i wewataai karom God lenbi, “Tataa! Tataa!” ⁷ Io, mi pa muaat ki na wilawilaau balet ma, pate. Muaat a kum natnatun God, ma muaat a kale paa a kum utnaa anun God.

Paaulo i ngaraa u ra taara Galaatia

⁸ Namuga utbaai baa pa muaat nunura God, muaat papaam na wilawilaau karom a kum god baa wakir a kum god lingtatuna. ⁹ Iaku mari muaat aa nunura a lingtatuna na God. Maia, God i nunura muaat. Io, aawa kabina baa muaat waan talili balet kup a kum wawer biala ku baa pa diat gaa un ta utnaa? Lelawaai, muaat nem na papaam na wilawilaau balet ma karom diat? ¹⁰ Muaat ongor aakit kupi muaat a murmur a kum Naagagon anu ra taara Iudaia baa diat piri naa din wakilang a kum ngaala na bung, ma raa kum kalaang, ma raa kum kilaala, ma muaat nuki naa muaat a takado unī. ¹¹ Iaau burut aakit ma muaat, kaduk anung pinapaam karom muaat in ling biala ku.

¹² A kum tateng liklik, iaau aaring adekdek muaat kupi muaat a ki laangalaanga ko ra kum Naagagon maa, welaar ma iaau, iaau ki laangalaanga ko ra kum Naagagon. I welaar ma iaau wakir a te Iudaia. Namuga baa iaau ki naa muaat, muaat koina aakit ma iaau. ¹³ Muaat a nuk paai, a mugaana pakaan baa iaau waan paat karom muaat, anung malaapaang ku i kabina baa iaau

ki okot naa muaat ma iaau warawaai ma ra Koina Wewapua karom muaat. ¹⁴ Anung malaapaang i wangaraa muaat, iaku pa muaat milikuaana iaau, ma pa muaat lu wa iaau. Pate, muaat gaaia pa iaau welaar ma raa aangelo anun God, baa Kaarisito Iesu ut. ¹⁵ Iaau nuki naa muaat a pet laar paai ku kaai baa muaat a lior taa a kum kiok na mataamuaat taang. Iaku mi, kuraa ma awaai a gaaia maa? ¹⁶ Mi muaat nuki maku naa iaau anumuaat ebaar, kabina baa iaau pir a lingtatuna taa muaat.

¹⁷ Diat baa a kum tena wawer warwaruga, diat ongor aakit kupi muaat a murmur diat, iaku wakir kupi muaat a koina uni. Diat nemi ku naa muaat a waan kon miaat, kupi muaat a ongor ungaai ma diat. ¹⁸ A niongor i koina, iaku muaat a ongor kup a utnaa baa i koina. Ma muaat a ongor uni, baa daat ki ungaai, ma baa iaau ki ingen kaai kon muaat.

¹⁹ A kum natnatung liklik, iaau kariaana balet a ngunungut kup muaat welaar ma ra tabuan baa i babuta. Ang kariaana a ngunungut mi tuk muaat a welaar ma Kaarisito. ²⁰ Iaau nemi naa ang ki karom muaat, ma ang pirpir na maarmaari ma ra in ingaang ut karom muaat. Mi pa iaau nunurai naa aawa balet ma ang paami karom muaat!

A pirpir welwelaar un Aagaar ma Saaraa

²¹ Baa muaat nem na murmur a kum Naagagon, io muaat a wapua iaau: Muaat nunura ut a kukuraai ra kum Naagagon? ²² A Buk Taabu i piri naa, Aabaraam ru natuna, Ismaael a natu ra wilawilaau na tabuan a iaana Aagaar. Raa kaai, a iaana Aaisaak, a natun Saaraa, a tabuan baa i ki

laangalaanga, ma wakir ia a wilawilaau. ²³ Natun Aabaraam baa a wilawilaau na tabuan i butai, i butai welaar ma ra mangaana tinaulaa ko ra rakrakaan buaal. Iaku Aaisaak, Saaraa i butai welaar ma ra dekdek i ra weweliman anun God.

²⁴ A pirpir mi di welaarai ma daat. Ru tabuan mi diaar welaar ma ru kunubu. Raa kunubu baa God i paami inaanga u ra taangaai Sinaai baa i taar a kum Naagagon taan Moses. Aagaar i tur wakilang a kunubu maa, ma a kum taara baa diat ki u ra kunubu maa diat welaar ma ra kum wilawilaau. ²⁵ A taangaai Sinaai irong Aaraabia, i welaar ma ra malalar in Ierusalem anu ra taara Iudaia. Ma a taara Iudaia diat ki na wilawilaau u ra kum Naagagon.

²⁶ Iaku Ierusalem taanginaanga u ra maawa, i ki laangalaanga ma i welaar ma Saaraa, a tabuan baa i ki laangalaanga, ma ia a naandaat a kum tena nurnur. ²⁷ Di aa timu taai u ra Buk Taabu lenbi,

“Ui a bi na tabuan baa pa u babuta, un gaaia,
un kelekele ma un kulkulaai ma ra gaaia,
ui baa pa u kariaana taa utbaai a ngunungut
na binabuta.

Maa in mongoro aakit a kum natnatu ra tabuan
baa anuna muaana i waan paa koni,
taa ra tabuan baa i ki naa ra nuna muaana.”

Aais 54:1

²⁸ Ma muaat a kum tateng liklik, di buta muaat u ra weweliman anun God, welaar ma di buta Aaisaak. ²⁹ Raa pakaan taanga u ra pirpir welwelaar mi daat baboi i lenbi: Ismaael baa di butai u ra mangaana tinaulaa ko ra rakrakaan buaal, i wakadik Aaisaak baa di butai u ra dekdek i ra Nion. Lenkaai maa umari karom daat. ³⁰ Aawa

maa a Buk Taabu ia pir taai uni? I piri naa, “Un lu wa a wilawilaau na tabuan ungaai ma natunalik, maa natu ra wilawilaau na tabuan pain kakale ungaai ma natu ra tabuan baa i ki u ra kini laangalaanga.” *Tur 21:10*

³¹ Io, a kum tateng liklik, wakir daat a kum natu ra wilawilaau na tabuan. Daat a kum natu ra tabuan baa i ki u ra kini laangalaanga.

5

A kini laangalaanga un Kaarisito

¹ Kaarisito ut ia walaangalaanga pa daat, kupi daat a laangalaanga lingtatuna. Io, muaat a tur dekdek, ma koku muaat maadek taa te balet baa in wi akoto muaat kupi muaat a welaar ma ra kum wilawilaau balet.

² Walangoroi, iaau Paaulo iaau wapua muaat u ra utnaa bi: Baa muaat a taraam paa a naagagon na poko kikil, io, i lenbaa a pinapaam anun Kaarisito in ling biala maku karom muaat. ³ Iaau piri pir balet karom muaat raaraa: Baa muaat a taraam paa a naagagon na poko kikil, io, muaat a murmur raap a kum Naagagon anun Moses.

⁴ Baa muaat nemi naa din waatung muaat naa a kum tena takado u ra murmur a kum Naagagon, io, muaat aa ki weraan kon Kaarisito. Muaat aa waan ingen paa ko ra maarmaari anun God.

⁵ Iaku daat, u ra dekdek i ra Takado na Nion daat a ki walaang ma ra nurnur baa God in waatung daat naa a kum tena takado u ra nurnur ku. ⁶ Baa daat ki un Kaarisito Iesu, God pa i babo kup a muaana di poko kikili, baa pa di poko kikili. I

babo ku kup ia baa i nurnur, ma a wai ra nuna nurnur baa ia a tena maarmaari.

⁷ Namuga muaat murmur wakaak Iesu. Iaku mi, woi maa ia pet apurpuruan ta muaat, ma pa muaat taraam ma u ra lingtatuna na wewapua?

⁸ A wawer mi baa i pet apurpuruan ta muaat pa i waan kon God, ia baa i wataa pa muaat kupi muaat anuna. ⁹ Muaat a nuk paai, a wawer mi ia wapurpuruan wa muaat raap. I welaar ma ra pirpir welwelaar bi: “A lik naat na is ku i pet laar paai kupi in watubu paa in bred raap.” ¹⁰ Iaku iaau ut, iaau nurnur naa a Tadaaru in wadekdek muaat kupi muaat a mulaaot ungaai ma iaau. Ma woi na mangaana muaana baa ia wapurpuruan ta muaat, in kariaana ut a dekdek na naagagon anun God karomi.

¹¹ A kum tateng liklik, pa iaau wer balet ma a taara u ra poko kikel. Mi ia a kabina baa a taara Iudaia diat wakadik aakaka iaau. Baa ang wer utbaai a taara u ra poko kikel, pa diat a wakadik iaau. Iaku iaau wer a taara kupi diat a nurnur ku u ra bolo anun Kaarisito. Mi ia a kabina baa diat wakadik iaau. ¹² Iaau nemi naa diat baa diat wer muaat kupi din poko kikel muaat, diat ut diat a tol muga pa diat!

¹³ A kum tateng liklik, God ia wataa pa muaat karomi kupi muaat a laangalaanga lingtatuna. Iaku koku muaat nuki naa muaat aa laangalaanga kupi muaat a murmur a kum aakaina nemnem i ra panimuaat. Pate, muaat a waraaut wetwetalaai muaat ma ra maarmaari. ¹⁴ A kum Naagagon raap anun God, di ung ungaai pa diat kup raa naagagon maku, bi ia: “Un maari a kum teptepaam welaar ma u maari ui ut.” *Lewi 19:18*

¹⁵ Iaku baa muaat wakadik wetwetalaai muaat ku welaar ma ra kum wewagua baa diat karaat wetwetalaai diat, muaat a baboura muaat, kaduk muaat a baanaakaka raap wa muaat.

Daat a murmur a Takado na Nion

¹⁶ Io mi, ang piri karom muaat lenbi: Muaat a murmur a Takado na Nion, lenmaa pa muaat a murmur a kum aakaina nemnem i ra panimuaat.

¹⁷ A nemnem kup aakaina u ra panimuaat i turbaat a Takado na Nion, ma a nemnem anu ra Takado na Nion kaai i turbaat aakaina nemnem i ra panimuaat. A ru utnaa mi, diaar weiium wetwetalaai, ma pa muaat paam laar paa a utnaa baa muaat nemi. ¹⁸ Iaku, baa a Takado na Nion in mugain muaat, muaat a ki laangalaanga ko ra kum Naagagon.

¹⁹ Io, daat aa nunura a kum aakaina utnaa baa a nemnem i ra panindaat i laana paami. Bari diat: A kum paamuk na mangamangaan, a dur na mangamangaan, aakaina nemnem, ²⁰ a lotu karom a kum warwaruga na god, a uraura, a kini na ebaar ma ra taara, a wengangaar, a nuknuk aakaka, a kaankaan, a nemnem kup a kini na ngaala, a kini weraan ma ra kaankaan wetwetalaai, ²¹ a nemnem kup ta utnaa anun te ingen, a ininim, a kulkulaai taltalili ma ra kum longlong na mangamangaan, ma ta kum aakaina utnaa utkaai lenmaa. Iaa u aa watumaarang amuga ta muaat mun, ma mi iaa u watumaarang muaat balet, naa a taara baa diat paampaam a kum utnaa mi, pa diat a kale paa a mataanitu anun God.

²² Iaku, a kum wai ra Takado na Nion bari diat: A maarmaari, a gaaia, a maalmaal, a kini wowowon, a wewaraaut karom te ingen, a takado na mangamangaan, a lingtatuna na pinapaam anun te, ²³ a mangamangaan na urur, a mangamangaan baa te i naagagon kado anuna lalaaun. Pa ta naagagon in turbaat a kum utnaa mi.

²⁴ A taara anun Kaarisito Iesu, di aak waat diat ma ra nundiat kum aakaina nemnem u ra bolo anun Kaarisito. Lenmaa pa diat a paam balet ma a kum aakaina mangamangaan.

²⁵ Io, baa daat lalaaun ungaai ma ra Takado na Nion, i koina baa daat a waanwaan ungaai mai. ²⁶ Koku daat aamaamaan ngaala, koku daat wakaankan wetwetalaai daat, ma koku daat nuknuk aakaka wetwetalaai.

6

A wewaraaut wetwetalaai

¹ Io, a kum tateng liklik, baa ta tena nurnur i puka ma i paam aakaina, muaat baa a Takado na Nion i muga muaat, muaat a aal atur paai balet ma ra mangamangaan na urur. Iaku muaat a baboura muaat ut kaduk muaat bulung muaat a puka un ta walwalaam. ² Muaat a waraaut wetwetalaai muaat u ra numuaat kum mawaat. Baa muaat paami lenmi, muaat paam ot paa a naagagon anun Kaarisito. ³ Baa te i nuki naa i ngaala, iaku maa pa i ngaala, ia ut i waruga paai balet. ⁴ Raaraa kon muaat in walaara anuna kum pinapaam ut, kupi ia ut in gaaia uni. Iaku koku i welaara anuna pinapaam ungaai ma ta

pinapaam anun te ingen. ⁵ Maa raaraa kon muaat in lo ut anuna nilalo.

⁶ Bari kaai ia, baa te i wer muaat u ra pirpir anun God, muaat a waraauti ma ta koina utnaa ko ra numuaat kum utnaa.

Daat a tangaa paa ut a utnaa baa daat maarut taai

⁷ Koku te i waruga muaat, maa pain te in waruga laar paa God. A muaana in tangaa paa ut a kum utnaa baa ia maarut taai. ⁸ Diat baa diat murmur ku a kum aakaina nemnem i ra panindiat, diat a tangaa paa a minaat takum. Ma diat baa diat murmur a Takado na Nion ma ra koina mangamangaan, ko ra Takado na Nion diat a tangaa a lalaaun takum. ⁹ Koku daat talanguan u ra koina pinapaam baa daat paami, ma koku daat ngo koni. Baa a pakaana bung i ot, daat a watur akoto paa a wai ra nundaat pinapaam. ¹⁰ Io, baa daat pet laar paai kupi daat a paam a koina karom te, i koina kupi daat a paami. Daat a paam a koina muga karom diat a kum tena nurnur, ma namur karom a taara ingen kaai.

A tintinip na pirpir

¹¹ A kinalik na pirpir mi, iaau ut iaau timui ma ra limaang karom muaat. Muaat baboi, iaau timu a kum ngaala na mataana buk mi.

¹² Diat baa diat wowo pa muaat kupi din poko kikil muaat, diat paami ku kabina diat nem na wangaala pa diat namataa ra taara. Diat burut kaduk din wakadik diat, baa diat a warawaai ku u ra nurnur u ra bolo anun Kaarisito. ¹³ Diat ut baa di poko kikil diat, pa diat murmur ot paa a kum Naagagon, iaku diat nem muaat ku kupi din poko

kikil muaat, kupi din pir walaawa paa a iaandiat un muaat.

¹⁴ Iaa u ut pang wangaala pa iaa u. Ang wangaala paa ku anundaat Tadaaru Iesu Kaarisito baa i maat u ra bolo. Maa kabina u ra bolo, a mangamangaan anu ra rakrakaan buaal i maat kon iaa u, ma iaa u kaai, iaa u aa maat ko ra kum mangamangaan anu ra rakrakaan buaal. ¹⁵ Te baa di poko kikili baa te pa di poko kikili, pa ta kukuraaina. Raa utnaa ku i ngaatngaat karom daat, baa daat a matakina wawaki anun God. ¹⁶ A maalmaal ma ra maarmaari karom muaat baa muaat murmur anung wawer mi, karom muaat raap a taara Israael mulu anun God.

¹⁷ Io mi, pa iaa u nemi balet ma baa te in watakida iaa u, maa a kum burlen u ra paning diat a kum wakalang naa iaa u anun Kaarisito.

¹⁸ A kum tateng liklik, a maarmaari anu ra Tadaaru Iesu Kaarisito in ki u ra niomuaat. Aamen.

BUK TAABU MATAKIN
The New Testament in the Ramoovina Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Ramoovina long
Niugini

copyright © 2006 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ramoovina

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-09-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

d012ec6e-d199-5aa4-85c8-36d400ff7b21